

Maar hoe staat het nu met de bewering, dat Groen de historie een betrekkelijke autonomie toekent naast de Schrift?

Groen heeft, evenals Kuyper, en nu Vollenhoven en Dooljeweerd dat doen, geworfeld om het werk Gods te verstaan en goed, in gehoorzaamheid aan de Schrift, te profeteren. En men zal, evenals bij die andere geleerden, bij hem zeker uitdrukkingen vinden, die blijken minder juist te zijn.

De geschiedenis was zulk een onderwerp, alsook de staat en de kerk. En nu heeft Groen zeker den invloed van von Stahl ondergaan, die in het historisch geworden ook den wille Gods meende te kunnen lezen, maar Groen leerde te zeggen: Von Stahl was Lutheraan, en ik ben Calvinist.

En als wij nu zijn „Proeve" nemen en daarin lezen: „de kern der algemeene geschiedenis moet zijn de historie der christelijke kerk", en voorts: „niet de beschrijving der kerkgenootschappen, der plechtigheden en seeten, maar der voortdurende werking van Gods Geest en Openbaring tot vorming en instandhouding van Christus' gemeente", en nog weer: „zonder dit eene, wezen en hoofdzak, geen algemeene geschiedenis, geen wijsbegeerte der historie, geen geschiedenis der menscheit, en der beschaving, geen waarlijk pragmatische geschiedenis, ten ware men een bedriegelijke schijn met het wezen der zaak gelijk stelt" — dan meen ik, dat hij hier en inzake het verstaan der geschiedenis, en van de kerk van Christus, door den Koning der kerk voortdurend vergaderd, op den juiste, Schriftuurlijken weg was.

Terwijl Groen boven deze beschouwing de woorden plaatst: laat ons nu zien, wat de historie is in het Evangelie.

Welnu — waarom zouden wij vasthouden aan minder juiste uitdrukkingen, waar ons zulke goede woorden ten dienste staan?

Hoe dankbaar zouden wij mogen zijn, als nu de Calvinistische wijsbegeerte bij deze gedachte van Groen omtrent de ware kerk zich had aangesloten in plaats van te handhaven Kuyper's speculatie omtrent de zichtbare en onzichtbare, pluriforme kerk, en kerk als organisme.

Want juist, nu de wijsbegeerte der wetende inzake de kerk mistast, moet men vreezen, dat zich dit voor heel het terrein van weten vreekt. Zoals mijn vriend in het buitenland mij waarschuwde.

Wij zien het voor oogen.

Voorerst ligt hier het gevaar, dat de wijsbegeerte ten fundamenteel wordt gelegd, voor heel het leven. Dat zij, de structuren naspeurend, in den trant van de souvereiniteit in eigen kring, aan alle levensverband zijn plaats en grens zal wijzen, zijn zelfstandigheid en gezag, maar beperkt tot die aangewezen plek.

Eertijds zou de wijsbegeerte de dienstmaagd der theologie zijn. Zij werd meesters, Wil men de theologie een vakwetenschap noemen, ik laat zulks daar, maar vast staat, dat zoowel wijsbegeerte als theologie de kerk des Heeren moeten dienen. Wat Groen goed begreep.

Al zegt de Calvinistische wijsbegeerte heel goede dingen over de kerk, het gaat hier over de vraag, of zij zal zeggen, waar de kerk moet staan, of dat de kerk, die de tank van de Woordverkondiging van den Koning der kerk en den Koning der koningen ontving, de wijsbegeerte zal zeggen, waar zij heeft te staan.

Tertulliaan zei: wat heeft Jeruzalem met Athene te maken? En het is heel merkwaardig, dat deze leus nu door een modernen wijsgeer, Leo Schestow, wordt over-

genomen, niet het nominalisme van Occam weer doet herleven; ik hoop daarvan nog wel eens iets te vertellen.

Tertulliaan had niet heelensal ongelijk, hoezeer zijn eigen werk leert, dat hij nog te veel aan Athene ontleende.

Maar men kan de vraag omkeeren en zeggen: wat heeft Athene met Jeruzalem te maken? En als Groen van Prinsterer gelijk heeft, dan antwoorden wij: heel veel. Allereerst wat het fundament betreft.

De Calvinistische wijsgeer behoort zich te voegen bij de Kerk der Reformatie, bij de ware kerk, zooals onze belijdenis dat zegt. En hij heeft getrouw de verkondiging van het Woord te beluisteren en zich gehoorzaam ook te stellen onder de tucht der kerk naar het Woord. Wat hij dan trouwens ook bezworen heeft.

Fundament ook voor de Calvinistische wijsbegeerte is Schrift en belijdenis.

Daar gaat niets af.

Natuurlijk heeft de ware kerk geen machtsmiddelen als de staat. En daarom is het ook zoo merkwaardig, dat de wijsgeeren ten allen tijde zoo bang waren voor de kerk. O die kerk — het was de afgedoolde kerk — heeft Guardano Bruno doen verbranden; en Calvin zette Servet op den brandstapel. Stel eens, dat dit waar was, dan zijn het nog slechts twee voorbeelden. Maar vraag nu eens, hoeveel bloed de staat heeft doen vloeien en zie eens, hoe de absolute staat de filosofen maakt tot zijn armzalige slaven, want hoe bukte zich de wetenschap en de wijsbegeerte in Duitschland voor Hitler, in Italië voor Mussolini, en thans in Rusland voor Stalin.

Niet de wijsgeer zal der kerk haar plaats wijzen, maar de kerk heeft hem iets te zeggen, n.l. den eisch van het Woord Gods.

En kan ook een Calvinistische wijsbegeerte niet in de fout vallen de rollen hier om te keeren? Het proefschrift van dr Dengerling is wel geschikt, om ons hier wakker te maken. Maar — mijn plaatsje is meer dan bezet. Tot een volgende brief.

Met hartelijke groeten en heilbode, uw toegenege
MARNIX.

KERKNIEUWS

Beroepente:

Gorinchem, A. R. Bosman te Hijken-Hooghalen.

Mildam, Cand. E. Koop te Delfzijl.

Bedankt voor:

Bunschoten-Spakenburg, D. Zemel te Axel.

— WAARDHUIZEN. Adres Kerkeraad: Ds A. H. Algra, Geref. Pastorie, Waardhuizen, post Almkerk (N.B.).

— DS M. VRIEZE woont thans: Laan v. Bloemenhove 16, Heemstede, Tel. 26118.

— DS M. JANSSENS te Lutten a. d. Dedemsvaart woont thans: P. 79.

— PROPAEDEUTISCH EXAMEN. Geslaagd voor het Propaedeutisch examen de heeren L. Douw, G. Lieveaart en H. M. Ohmann, allen te Kampen.

— NOODZAAK VAN GOEDEN KERKELIJKEN HANDEL. Vanuit het Moederland vertrokken naar Curaçao vijf jonge leden van verschillende plaatselijke kerken. Zij verbleven bijna drie weken aan boord en zijn op den dag van dit schrijven reeds twee weken in Curaçao. Geen van deze kerkeraden zond per luchtpost een kennisgeving aan den Kerkeraad der Geref. Kerk alhier. Geen van deze kerkeraden schijnt, voor zoover het ons

mogelijk was dit vast te stellen, aan hun vertrekkende leden een behoorlijk adres van den Kerkeraad hier te hebben meegegeven. Een kerkeraad gaf zijn lid een attestatie mee. De andere kerkeraden zijn tot op vandaag nog nalatig gebleven in het opzenden van de doopattesten.

Begrijpen de kerken in het Moederland nu nog niet de noodzaak om het vertrek van hun leden behoorlijk kerkelijk af te handelen? Verstaat men nu nog niet, dat onze jongens hier contact moeten kunnen opnemen met de Kerk van Jezus Christus in de West en dat ook de Kerk hier dan graag een goede ontvangst bereidt?

Een doopattest per luchtpost gaat sneller dan een doopattest per zeereis.

De Kerkeraad van Curaçao dringt aan op beter kerkelijk handelen.

De Kerkeraad van Curaçao.

— DS P. RULLMANN is door ongesteldheid (Jongontsteking) verhinderd zijn ambtelijk werd in de gemeente te verrichten.

— KERKELIJKE GOEDEREN. In deze maand bereikte de kerken van Axel en Hoek het bericht, dat ze spoedig de dagvaarding zullen ontvangen tot het tegen haar voeren van een procedure om de kerkelijke goederen. Te Axel heeft men van Synodale zijde afgewezen een aanbod onzerzijds om een samenspreking daarover te houden. Men schijnt ons liever voor de groene tafel te dagen.....

— CONTACT MET DE CHR. GEREFORMEERDEN. De Kerkeraad van Zwolle ontving van den Kerkeraad der Chr. Gereformeerde Kerk aldaar een schrijven, waarin meegedeeld wordt, dat een verzoek om samenspreking niet kon worden ingewilligd. Een antwoord op dit schrijven zal worden opgesteld.

— HELPMAN. De Raad der Geref. Kerk ontving van den Raad der Syn. Kerk aldaar een schrijven, waarin hij uitsprekt:

„1e. dat hij van harte bereid is voor het aangezicht Gods mede te belijden de gemeenschappelijke schuld in het tekort aan liefde, wijsheid, geduld en ootmoedigheid;

2e. dat hij zijnerzijds van harte bereid is voor het aangezicht Gods schuld te belijden over die daden, besluiten, oordeelen of handelingen, waarvan hem zou kunnen blijken, dat zij niet naar Gods Woord zijn".

De Raad der Geref. Kerk antwoordde hierop o.m.: „Met groote verbazing heeft de Raad der Geref. Kerk te Helpman van uw schrijven d. 22 Nov. 1948 gelezen.

Uw uitspraak, dat ge van harte bereid zijt voor het aangezicht Gods mede te belijden de gemeenschappelijke schuld in het tekort aan liefde, wijsheid, geduld en ootmoedigheid, heeft naar het oordeel van dien Raad met het kerkelijk conflict, dat in de jaren 1942—1943 ontstaan is, niets te maken. Onze Raad zou het zeer op prijs stellen, indien U concreet wilde aantonen, waarin onze zonden bestaan (U spreekt immers over mede-belijden) want eerst dan zouden wij ons van die zonden kunnen bekeeren. Onzerzijds willen wij U graag zeggen, hoe de kwestie voor ons staat. Wij meenen, dat het gaat om deze twee vragen, waarin de schuldvraag tot een oplossing moet worden gebracht: Is de binding van 1942 uit den hemel of uit de menschen? Indien uw raad antwoordt: uit den hemel, dan moet U bindingen en schorsingen handhaven en niet over gemeenschappelijke schuld schrijven, maar ons als ketteren blijven brandmerken. Indien uw Raad antwoordt: uit de menschen, maakt U zich dan los van ongodelijke bindingen en onrechtvaardige schorsingen en afzettingen. Als U ten tweede schrijft, dat U uwerzijds van harte bereid is voor het aangezicht Gods schuld te belijden voor die daden, besluiten, oordeelen of handelingen, waarvan U zou kunnen blijken, dat ze niet naar Gods Woord zijn, berichten wij U, dat wij in den ernst en de waarachtigheid van die woorden alleen dan kunnen gelooven, indien U zich bekeert van die handelingen in binding, schorsing en afzetting, die niet naar Gods Woord waren. Worden van schuldbelijdenis zonder daden van bekeering zeggen ons niets".

Detailhandel in de Zaanstreek vraagt

Mannelijke of Vrouwelijke geroutineerde Kantoorbediende

voor correspondentie en boekhouding. In staat zelfstandig te werken en met een behoorlijke algemeene ontwikkeling.

Brieven onder no. 414, Bureau „De Reformatie", Goes.

Copieerinstelling „ECCLESIA"
Kon. Emmakade 194
DEN HAAG
Telefoon 39.84.92
vervaardigt Uw
Gestencilde Kerkbladen
Vraagt proefnummers en prijs.

**TE KOOP:
EEN HOUTEN KERK**
dubbelwandig, met inventaris, banken, preekstoel, enz., 12 bij 16 M., ruimte biedend aan plm. 400 personen, in goede staat, met consistorie.
Te bevragen bij G. W. WEME-KAMP, Hellendoorn (Egede) E 28a, tel. 29, Den Ham (O.) of bij Ds J. J. v. d. HOEK, Den Ham (Ov.).

Boekbinderij VAN KUIJK
Voor al Uw Bindwerk.
Reformatie . . . f 3.—
Catechismus . . . f 2.—
Zalmstraat 1 - Scheveningen

HET KAARTSYSTEEM voor Kerkelijk Gebruik
is weer verkrijgbaar.
Ook zijn voorradig de
KARTONNEN EN HOUTEN KAARTENKASTJES
voor ruim 800 kaarten
Vraag Uw boekhandelaar of den uitgevers
Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes, Giro 36000.

De vrijheid der exegese

door Dr K. J. POPMA

Inhoud:
Exegese en Theologie, De Geschiedenis der Exegese, De bevruchting der Exegese, 260 Pagina's
Prijs gebonden f 4.25

U kunt bestellen bij Uw boekhandel of bij de uitgevers:
Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes.

Uit de Serie „Korte Verklaring der Heilige Schrift" kunnen wij de volgende deeltjes uit voorraad leveren:
Aalders, Dr G. Ch., Klaagliederen . . . f 2.—
Gelderen, Dr C. van, Koningen, Dl. III . . . - 5.75
Idem, Koningen, Dl. I . . . - 3.65
Goslinga, Dr C. J., Jozua . . . - 2.60
Idem, Samuel I . . . - 5.50
Greijdanus, Dr S., Galaten . . . - 2.35
Idem, De Openb. des Heeren aan Johannes . . . - 4.70
Ridderbos, Dr H. N., Mattheüs II . . . - 4.25
Idem, Jesaja II . . . - 3.65
Noordzij, Dr A., Levitikus . . . - 3.40
Idem, Kronieken II . . . - 4.45
Franco toezending. - Vrij zicht.
Boekhandel J. WRISTERS, Minrebroederstraat 13, Utrecht.

Wat abonnees zeggen over de R.B.-Serie:

Onze abonnees zijn tevreden met de boeken die in de R.B.-Serie uitkomen. Hier geven wij een citaat uit de vele reacties:

„In dank heb ik het boek van Rudolf van Reest „Van Kust tot Kust" ontvangen en meteen uitgelezen. Ik heb verbaasd gestaan, dat zó'n boek, in zó'n uitvoering, voor zó'n lage prijs verkocht kan worden. Daarom dank ik U hartelijk, dat U door 't uitgeven van deze bibliotheek het geestelijk leven van ons gereformeerde volk wilt verdiepen, en dit ook metterdaad toont. Want ook dit boek was weer een prachtboek, zowel wat betreft de inhoud als de uitvoering. De R.B.-Serie heb ik bij al m'n kennissen aanbevolen en 't eerste resultaat heb ik U onlangs gestuurd..."

(w.g. v. G. te E.)

Inderdaad er zijn er velen, die verbaasd staan, dat dit kan tegen zó'n lage prijs. Het is dan ook alleen maar mogelijk door een groote oplage. Ieder moet meehelpen wil het op den duur ook kunnen. En het is ook zeer gemakkelijk een abonnee aan te brengen. We krijgen brieven van abonnees, die vertellen, dat ze met geringe moeite twee of drie abonnees gewonnen hebben.
Zijt gij al abonnee? Zoo niet, schrijf vandaag nog en ge ontvangt de beide verschenen boeken: „Om Woord en Kerk", door Prof. K. Schilder en „Van Kust tot Kust", door Rudolf van Reest per keurende post. U betaalt f 2.50 per boek, voor werken die los in den handel het dubbele kosten.
Laat u inschrijven bij uw boekhandelaar of rechtstreeks bij de uitgevers:

Oosterbaan & Le Cointre N.V. - Goes
Giro 36000